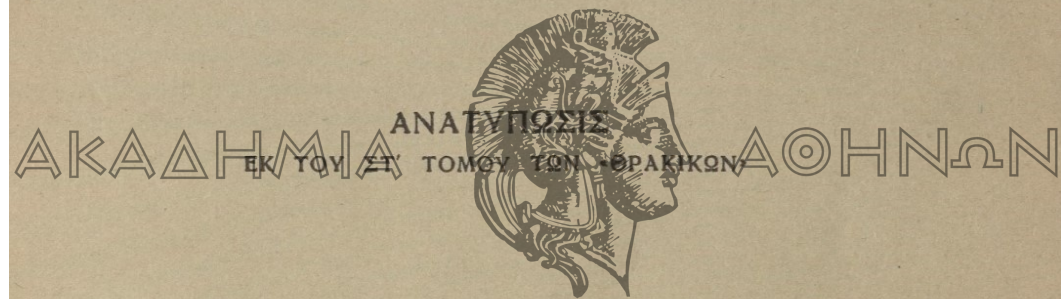

ΕΥΣΤΡ. ΖΗΣΗ

ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΥΔΗΜΙΟΥ

ΤΥΠΟΙΣ: Ι. Α. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ & ΣΙΑΣ
ΟΔΟΣ ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 23Α - 23
ΑΘΗΝΑΙ

ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΥΔΗΜΙΟΥ*

Κάτι πού συνδέεται πολὺ μὲ τὸ πεκμέζι καὶ πού ξεχάσαμε πέρασι νὰ τὸ ἀναφέρουμε, εἶναι καὶ ὁ αἰδᾶς. Ὁ Ἀιδᾶς δὲν ἦταν ἰδιαιτέρῳ τι εἶδος, ἀλλὰ ὁ κατοπινὸς ἀφρὸς τοῦ πεκμεζιοῦ. Στὴν ἀρχὴ ὁ μοῦστος ὁ προωρισμένος γιὰ πεκμέζι μόλις ζεσταίνονταν ἐβγαζε ἀφρὸ σὲ μεγάλη ποσότητα, ὁ ὅποιος ὁμῶς ἀπορρίπτονταν γιατί περιεῖχε ξένες οὐσίες. Καὶ γιὰ νὰ καθαρὶση καλύτερα ὁ μοῦστος κατὰ τὴ βράση, οἱ νοικοκυρὲς μέσα σὲ κάθε δαβά ἐβαζαν καὶ τὸ ἀσπράδι ἐνὸς αὐγοῦ. Ἡ ἂν οἱ δαβάδες ἦταν μικροὶ ἓνα αὐγὸ τὸ ἐβαζαν σὲ δύο δαβάδες. Ὁ Ἀιδᾶς ὁμῶς ἦταν ἡ ἀφρόκριμα, νὰ ποῦμε, τοῦ πεκμεζιοῦ, ἀφρὸς μὲν ἀλλὰ πού γίνονταν ὕστερα ἀπὸ πολλὰς βράσεις καὶ δὲν ἐβίατε καθόλου ἂν θὰ ἔμενεν ἀναμεμιγμένος μὲ τὸ πεκμέζι. Συνήθως γίνονταν ἀπὸ τὰς Αἰδᾶς νὰ τὸν μαζεῦουν μὲ τὴν τρυπητὴ κουτάλα καὶ νὰ τὸν προσφέρουν τὴν ἡμέρα ἐκείνη τοῦ βρασίματος ὡς γλύκισμα, πρὸ παντὸς εἰς τὰ παιδιὰ τῆς οἰκογενείας, τῶν συγγενικῶν οἰκογενειῶν καὶ τῆς γειτονιάς, τὰ ὅποια συγκεντρώνονταν γύρω ἀπὸ τοὺς δαβάδες καὶ μὲ ἀνυπομονησίαν ἀνέμενον νὰ γίνῃ ὁ αἰδᾶς, ὁ ὅποιος, σημειωτέον, ἀργοῦσε πολὺ.

Συνήθως οἱ μεγάλοι νοικοκυραῖοι κρατοῦσαν πολὺ μοῦστο γιὰ πεκμέζι, τὸν ὅποιον ἐχαρδάλωναν καὶ ἂν τὸ χαρδάλωμα ἐπετύχαινε ἐξαιρετικά, ὥστε ὁ μοῦστος νὰ διατηρῇ γιὰ πολὺ τὴ γλυκύτητά του, τὸ ὑπόλοιπο αὐτοῦ, πού θὰ περίσσευε, τὸ κρατοῦσαν καὶ τὸ χρησιμοποιοῦσαν ὡς ποτὸ καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ χρόνου· ἔλεγαν δὲ τὸ ποτὸ αὐτὸ *χαρδαλῆς*.

Ὁ χαρδαλῆς καὶ τὸ πεκμέζι ἦταν ἀφορολόγητα. Ἀντίθετα πάλι τὸ κρασί καὶ τὸ ρακὶ ἐφορολογούνταν ἀπὸ τὸ Δημόσιον Ὁθωμανικὸ Χρέος καὶ ἡ φορολογία αὐτὴ λέγονταν *Ἱμερλί*. Ἡ καταμέτρηση γίνονταν λίγες μέρες μετὰ τὸν τρύγο καὶ ἦταν ἐπόμενο νὰ μὴν εἶχε τελειώσει τὸ ψήσιμο τῶν τσίπρων ὥστε νὰ εἶναι ἀνεξακρίβωτη ἡ παραγωγή τῆς ρακῆς. Γι' αὐτὸ οἱ ἐντεταλμένοι ὑπάλληλοι τοῦ Δημοσίου χρέους οἱ ὅποιοι στὸ Αὐδῆμι λέγονταν *Μεμούριδες*, μετροῦσαν τὰ τσίπρα καὶ ὑπελόγιζαν πόσο ρακὶ θὰ

* Ὁρα σ. 347 Ε' τόμον Θρακικῶν.

παρήγετο. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ξύδι ἦταν ἀφορολόγητο καὶ μερικοὶ ἤθελαν ἀπὸ τὰ τσίπρα νὰ κατασκευάσουν ξύδι καὶ ὄχι ρακί, ὁ ὑπάλληλος (μεμούρης) ¹⁾ ἔρριχνε μέσα εἰς τὸ πολύμι, ὅπου συνήθιζαν νὰ βάζουν τὰ τσίπρα τὰ προοριζόμενα διὰ ξύδι, ποσότητα τινὰ ἄλατος, γιὰ νὰ εἶναι βέβαιος πλέον ὅτι θὰ ξυνίσουν καὶ δὲ θὰ γίνουν ρακί.

Τὸ πεκμέζι ὅταν δὲν ἦταν καλὰ βρασμένο καὶ μὲ τίς μεγάλες ζέστες ξύνιζε, οἱ νοικοκυρὲς ἔλεγαν τότε πὼς τὸ πεκμέζι **νόσασε**.

Ὅπως καὶ στὸ προηγούμενο γράψαμε τὸ ἀπὸ τὰ τσίπρα παραγόμενο ρακί τὸ ἔλεγαν **σκέτο** ἢ **σούμα**. Ἐπωλεῖτο δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ὡς σούμα, καὶ μέσα εἰς τὸ Αὐδημί συνήθιζαν νὰ τὸ πίνουν ὡς τοιοῦτο, σκέτο, χωρὶς καθόλου νὰ τὸ μεταποιοῦν. Ἀλλὰ κατασκεύαζαν καὶ **Ἀλεσονάτο**, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔπιναν λίγοι Αὐδημιῶτες καὶ συνήθιζαν νὰ τὸ λέγουν καὶ **Καλό**. Π.Χ. **«βάνε μ' ἀπ' τὸ καλό»**, ἐσήμαινε ρακί μὲ ἄλεσόνι. Ἐννοεῖται τὸ ἄλεσονάτο τὸ πωλοῦσαν εἰς τὴν Ρεδαιστὸ καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ἀλλὰ καὶ μεγάλη ποσότητα **τραβοῦσε**—κατὰ τὴν φράση τῶν Αὐδημιωτῶν—ἢ Χαριούπολη πού ἦταν πολὺ γνωστὴ στοὺς Αὐδημιῶτες καὶ τὴν ἔλεγαν **Χαργιόπολ (η)**. Ἐκεῖνος δὲ πού διεξήγε συστηματικὰ αὐτὸ τὸ ἐμπόριο μεταξὺ Αὐδημίου καὶ Χαριουπόλεως καὶ ἀγόραζε σὲ μεγάλη ποσότητα σκέτο καὶ τὸ μεταποιοῦσε σὲ ἄλεσονάτο, ἦταν ὁ **Βαρσσμῆς Γιακάς**. Τὸ μετᾶφρε δὲ μὲ τὰ τουρκικά του ὁ ἴδιος, βοηθούμενος καὶ ἀπὸ ἄλλους.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σκέτο καὶ τὸ ἄλεσονάτο ὑπῆρχε καὶ τὸ **Ἀθόρακο**. Ἦτοι, κατὰ τὴν μεταποίησιν, ἀντὶ νὰ βάλουν, ἄλεσόνι ἔβαζαν διάφορα ἄνθη τὰ ὁποῖα ἐφρόντιζαν νὰ τὰ ἀποξηραίνουν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν. Τέτοιο ὅμως ρακί κατασκευάζονταν σὲ πολὺ μικρὴ ποσότητα καὶ στέλνονταν συνήθως ὡς δῶρο σὲ ἀνωτέρους ὑπαλλήλους τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους. Ὁ ἐπιτηδειότερος δὲ καὶ ὁ πιὸ ἐρασιτέχνης κατασκευαστὴς ἀθόρακου ἦταν ὁ **Δημήτριος Μπούρας**.

Παραλείψαμε πέρυσι νὰ σημειώσουμε ὅτι τὸ ἐπάνω στόμιο τῶν φουτσιῶν λέγονταν **καλκούν(ι)**. Ἐπίσης τὰ ξύλα πού ἔβαζαν πέρα ὡς πέρα στὶς ὀρθιες πλευρὰς τῶν φουτσιῶν γιὰ νὰ τὰ στερεώνουν ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ τους πίεσιν, λέγονταν **κλάπες**.

Ἐκτὸς τῶν ἀναφερθέντων προϊόντων, εἰς τὰ δάση τοῦ Αὐδημίου εὐδοκιμοῦσε πολὺ καὶ τὸ **φλαμοῦρι** δηλαδὴ τὸ ἄνθος τῆς φιλύρας, πού στὸ Αὐδημί τὴν ἔλεγαν **φιλιουργιά**. Διεξήγετο δὲ μεγάλο ἐμπόριο φλαμοურიῶ πού τὸ ἔλεγαν **ἄθ(ι)** καὶ **ἄθια**. Π.χ. **«ἡ μάννα μ' πάει στ' ἄθ'»**, δηλ. μαζεύει εἰς τὰ δάση **φλαμοῦρι**.²⁾

1) Με μ ο ὑ ρ η δ ες στὸ Αὐδημί λέγονταν μόνον οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Δημοσίου Ὁθωμανικοῦ Χρέους. Τὸ Δημ. Ὁθ. Χρέος ἦταν γνωστὸ στὸν πολὺ κόσμον μὲ τὴν Τουρκικὴν του ὀνομασίαν, κάπως παρεμφερμένην: **Δ ο υ ν ο ὕ ν Ὁ μ ο υ μ ι ἔ**.

2) Στὴν Ἀθήναν τὸ φλαμοῦρι τὸ λέγουν **τ ε ῖ λ ι ο**.

Συνήθιζαν δὲ καὶ σχηματίζαν ὁμίλους πού τοὺς ἔλεγαν **ταῖφάδες** καὶ ὁ κάθε **ταῖφας** θὰ εἶχε ἐπὶ κεφαλῇς ἕναν ἄνδρα· τὰ ὑπόλοιπα μέλη κατὰ τὸ πλεῖστον ἦταν γυναῖκες ἢ καὶ παιδιὰ. Οἱ ὅμιλοι αὐτοὶ ἐργάζονταν συνεταιρικά, ἢ καὶ μεμονωμένα. Π.χ. πήγαιναν σ' ἕνα δάσος ὅπου ὑπελόγιζαν νὰ βροῦν φλαμοῦρι καὶ σκορπίζονταν ἐδῶ καὶ κεῖ καὶ ὅσο θὰ κατόρθωνε νὰ συλλέξῃ ὁ καθένας. Οἱ φλαμουργιὲς κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν ἦταν ἀτομικὲς ιδιοκτησίαις, ἀλλὰ ιδιοκτησία τοῦ χωριοῦ. Ὑπῆρχαν ὅμως καὶ ιδιοκτήτες φλαμουργιῆς, γιὰ τίς ὁποῖες, οἱ ταῖφάδες ἔπρεπε νὰ ζητήσουν τὴν ἄδεια τοῦ ιδιοκτήτου. Μεταξὺ ιδιοκτητῶν καὶ ταῖφάδων δὲν γίνονταν παρεξηγήσεις, γιὰτὶ ὁ ιδιοκτήτης δὲν ἦταν καὶ πολὺ δύσκολος εἰς τὴν παραχώρησιν τῆς ἀδείας, ἀρκοῦσε νὰ ἦταν βέβαιος ὅτι θὰ ἐκλάδευαν μόνον τὰ δένδρα του καὶ δὲν θὰ τὰ ἀπέκοπταν ἀπὸ τὴν ρίζαν. Παρεξηγήσεις καὶ διαπληκτισμοὶ συνήθως γίνονταν μὲ τοὺς κατῆκοντες τῶν γειτονικῶν χωρίων, ἦτοι τοῦ Νεοχωρίου, τοῦ Σχολαρίου καὶ τοῦ Ἰντσέκιοῦ, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ καμμιά φορὰ εἰσέβαλαν μέσα στὰ δάση τοῦ Αὐδημίου, εἴτε γιὰ νὰ βοσκήσουν τὰ γιδοπρόβατά των, εἴτε γιὰ νὰ μαζέψουν φλαμοῦρι ἢ νὰ κόψουν ξύλα. Τὸ ἄθ(ι) (φλαμοῦρι) τὸ ἀγόραζαν φρέσκο ἐντόπιοι ἔμποροι καὶ τὸ ἔξρηναν στὸν ἥλιο, ἀπλώνοντας αὐτὸ πάνω στὶς **μπούρες**. Τὸ ἴδιον βρῆδιν οὐ ἔργατες ἢ ἐργάτριες, πού τὸ μαζεύαν τὸ παρῆσαν στὸν ἔμπορον, παρῆσαν συνήθως ἦταν καὶ παντοπώλης. Τὸ φλαμοῦρι ξηραίνόμενο, ἀποθηκεύονταν μέσα σὲ εἰδικὰ μεγάλα τσουβάλια, (μπάλες), ¹⁾ καὶ φυλάσσονταν ἀπὸ τὴν ὑγρασία. Ὁ ἔμπορος τοῦ Αὐδημίου ἦταν δυνατόν νὰ πουλήσῃ τὸ φλαμοῦρι καὶ ὕστερα ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς χρόνια. Περίμενε νὰ βρῇ καλὴ τιμὴ καὶ δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι τὸ φλαμοῦρι δὲν γίνονταν ἐν ἀφθονίᾳ κάθε χρόνο. Ἐπρεπε **νὰ ταιριάσ(η) ἡ χρονιά** καθὼς ἔλεγαν στὸ Αὐδημί καὶ γιὰ πολλὰ ἄλλα πράγματα.

Ἐπειδὴ τὴν ἐποχὴ πού μαζεύονταν τὸ φλαμοῦρι συνέπιπτε νὰ γίνεταί καὶ ὁ θέρος καὶ τὰ περισσότερα παλληκάργια τοῦ Αὐδημίου ἔλλει-

1) Οἱ μπάλες αὐτὲς λέγονταν καὶ **χ α ρ ε ρ ι α**. Ἀλλὰ ἡ λέξη **χ α ρ ε ρ ι** τὸ περισσότερο ἐχρησιμοποιεῖτο γιὰ παρόμοια τσουβάλια μὲ τὰ ὁποῖα οἱ Αὐδημιῶτες κουβαλοῦσαν ἄχυρο ἀπὸ τὰ γειτονικά ρετσαπεροχώρια γιὰ τὰ ζῶα των. Καὶ εἴτοι ἡ λέξη **χ α ρ ε ρ ι** μὲ τὸν καιρὸ πήρε καὶ μεταφορικὴ ἔννοια καὶ ἐσήμαινε τὸν πολὺ ἀνόητον ἄνθρωπον: Π.χ. **«Α ὕ τ ὁ ς ἔχ' ἀ γ ρ ο ι κ ῖ ἂ χ α ρ ε ρ ι»**. Ἡ **«ἐ κ ε ῖ ν ο ς, τ ὁ χ α ρ ε ρ ι»**; Ὡς φαίνεται ἡ λέξη πήρε τὴν ἔννοιαν αὐτὴ ἀπὸ τὸ γνωστὸ πανελλήνιον ὅτι τῶν ἀνόητων τὸ κεφάλι περιέχει ἄχυρα. Καὶ μὴ πού τὸ χαρέρι ἐχρησιμοποιεῖτο γιὰ τὴ μεταφορὰ ἀχύρου, ἴσον: ἐγκέφαλος ἀποτελούμενος καθ' ὅλοκληρίαν ἀπὸ ἄχυρο.

παν στο **θέρο**, όπου πήγαιναν κάθε χρόνο και θερίζαν στον κάμπο, τα χορίτσια, μαζεύοντας το φλαμουρι, τραγουδοῦσαν :

Τσουρνάργια ¹⁾ και πουρνάργια σεῖς κάμνετε σιργιάν (ι)
 "Η γιαγαπη μου στο θέρο κι' γώ μέσα στο 'ρμάν (ι).

Οἱ Αὐδημιῶτες ἐκτιμοῦσαν πολὺ τὸ φλαμουρι καὶ κάθε σπῖτι θὰ ἐφρόντιζε νὰ ἐξασφαλίσῃ μιὰ ποσότητα ὥστε νὰ μὴ λείπῃ ποτέ. Εἰς τὰ καφενεῖα χρησιμοποιοῦσαν τὸ φλαμουρι εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ τσαϊῦ. Γι' αὐτὸ φλαμουρι καὶ **τσάϊ** στὸ Αὐδῆμι ἐννοοῦσαν τὸ αὐτὸ πρᾶγμα.

"Ἄλλο βοτανικὸ πὺν ἀφθονοῦσε στ' Αὐδῆμι ἦταν καὶ ἡ φασκομηλιά τὴν ὁποία οἱ κάτοικοι τὴν ἤξεραν μὲ τὴ λέξη **βάγια** (τά) καὶ τοῦτο, συμπεραίνουμε, νὰ προέκυψε ἀπὸ τὸ γεγονὸς πὺν χρησιμοποιοῦσαν αὐτὴ κατὰ τὴν ἡμέρα τῶν Βαΐων. Ἀντὶ ἄλλων κλάδων, πὺν εἰς ὅλα τὰ μέρη μοιράζονται οἱ παπᾶδες τὴν ἡμέρα αὐτὴ στοὺς Χριστιανούς, στ' Αὐδῆμι χρησιμοποιοῦνταν ἡ φασκομηλιά, εἰς χοντρά καὶ κοντὰ δεματάκια, τὰ ὁποῖα ἀπὸ βραδὺ ἐφρόντιζαν νὰ φέρουν στὴν ἐκκλησίᾳ εὐσεβεῖς Αὐδημιῶτες.

Ἐμπόριο φασκομηλιάς δὲν γίνονταν εἰς τὸ Αὐδῆμι. Μόνο κατὰ τὴ διάρκειαν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἔγινε κάποια μικρὴ ἔξαγωγή στὴν Κωνσταντινούπολη.

"Ἐνα ὅμως εἶδος βοτανικοῦ πὺν ἀποτελοῦσε ἀντικείμενον μικρομπορίου στ' Αὐδῆμι ἦταν τὸ **ροῦδι**. Αὐτὸ φυτόντων κατὰ θάμνους εἰς στὰ δάση τοῦ Αὐδημιοῦ. Εἶχε φύλλα μικρά, κατὰ τὸ μᾶλλον στρογγυλά, καὶ χοντροὺς ἀκανόνιστους κλώνους. Τὸ χρησιμοποιοῦσαν στὴ βυρσοδεψία καὶ πολλοὶ Αὐδημιῶτες ἀγωγιάτες μάζευαν ἀπ' αὐτὸ καὶ ἀφοῦ τὸ ξήραιναν στὸν ἥλιο, τὸ πῆγαιναν στὴ Ρεδαιστὸ ὅπου τὸ πωλοῦσαν.

Παρεμφερὲς μὲ τὸ ροῦδι ἦταν καὶ τὸ **μηλέϊ**, ἀλλὰ τοῦτο χρησιμοποιοῦνταν τὸ περισσότερον μόνον ἀπὸ τοὺς κατοίκους γιὰ τὸ βᾶψιμον ρουχικῶν. Εἶχε κλάδους εὐθεῖς καὶ φύλλα μακρουλά, μιὰ μυρωδιὰ ὀξύτατη καὶ ἄσχημη καὶ μόλις τὸ ἔβριζαν μέσα στὸ νερὸ ἀμέσως αὐτὸ ἄλλαζε χρῶμα. Γίνονταν γαλάζιον.

Τὸ μηλέϊ χρησίμευε καὶ ὡς τροφὴ τῶν αἰγοπροβάτων καὶ ἄλλων ζώων.

Εἰς τὰ δάση τοῦ Αὐδημιοῦ εὐδοκίμοῦσαν πολὺ τὰ **κράνα** καὶ τὰ **τσάπουρνα**. Τὶ κρῖνα σιφί, ὑπόξυνα, μακρουλά καὶ ὀλοκόκκινα ἦταν

1) "Ἄλλοι μᾶς εἶπαν ὅτι τὸ σωστότερον εἶναι **σ τ ο υ ρ ν ᾶ ρ ι α** τὸ ὁποῖον εἶναι δένδρον κι' αὐτὰ ὅπως καὶ τὰ πουρνάρια. Ἄλλοι ἐπιμένουν **τ σ ο υ ρ ν ᾶ ρ ι α** ὑπονοώντας μὲ τὴ λέξη αὐτὴ τίς ἀναβλύζουσες πηγές.

ἀξιολογώτερον ἀπὸ τὰ τσάπουρνα γιὰτὶ οἱ χωριανοί, οἱ φτωχότεροι, τὰ ἐμπορεύονταν. Τὰ μάζευαν καὶ τὰ πῆγαιναν **σαόξω**, ἐνῶ τὰ τσάπουρνα, πὺν ἦταν μαῦρα καὶ στρογγυλά, εἶχαν ὀλιγώτερον καρπὸ καὶ μεγαλύτερον κουκούτσι κι' δὲν ἦταν περιζήτητα παρὰ μόνον ἀπὸ τὰ παιδιὰ.

Τὸ **σαόξω**, πὺν τὸ ἀναφέραμε καὶ πέρυσι ἦταν τὸ μικρομπόριο πὺν διενεργοῦσαν οἱ Αὐδημιῶτες μὲ τὰ ζῶα τῶν. Τὰ εἶδῃ τὰ ὁποῖα ἐμπορεύονταν, τὰ κυριώτερα ἦταν τὰ σταφύλια καὶ τὸ ξύδι. Ὑστερα ἐρχόταν τὰ κεράσια, τὰ κυδῶνια, τὰ δαμάσκηνα, τὰ μήλα καὶ τὰ βερούκοκα. Ἐπίσης καὶ ἀγγεῖα, τὰ ὁποῖα ἔλεγαν **τσανάκια** ἢ **πνάκια**. Τὸ Αὐδῆμι ὅμως δὲν εἶχε ἐργοστάσια (καμίνια) ἀγγειοπλαστικῆς καὶ τὰ ἐπιομηθεύονταν ἀπὸ τὴ Χώρα ἢ ὁποῖα ἀπεῖχε δυὸ ὥρες ἀπὸ τὸ Αὐδῆμι. Τὰ ἀγγεῖα αὐτὰ γίνονταν ἀπὸ λάσπη πὺν κατέβριζε τὸ ρέμμα τῆς Χώρας, ἦταν εὐτελῆ καὶ ἀκαλαίσθητα καὶ τὰ πωλοῦσαν ἐπ' ἀνταλλαγῇ, συνήθως δὲ γέμιζαν δυὸ φορὲς σιτάρι τὸ ἀγγεῖον κι' τὸ ἔδιναν στὴ χανούμισσα. Γιὰτὶ τὸ ἀνταλλακτικὸ αὐτὸ ἐμπόριο γίνονταν μεταξὺ Τούρκων καὶ Χριστιανῶν. Ἐπίσης καὶ τὰ σταφύλια καὶ τὸ ξύδι καὶ ὅλα τὰ ἄλλα εἶδη δίνονταν μὲ δυὸ ὀκάδες σιτάρι ἢ καθεὶ ὀκά καὶ σπανιώτατα ἡ τιμὴ αὐτὴ μεταβάλλονταν.

Καὶ ἄλλο εἶδος πὺν ἀποτελοῦσε ἀντικείμενον τοῦ ἐμπορίου αὐτοῦ ἦταν τὰ **τζιτζίφα**, ἢ, κατὰ τὸ Αὐδημιώτερον τὰ **τζιτζίφια** ἢ **ταίτσαφα**. Ἀλλὰ αὐτὰ καὶ ὅπως καὶ τὰ ἄλλα, δὲν εὐδοκίμοῦσαν εἰς τὸ Αὐδῆμι καὶ οἱ ἐμπιρνευόμενοι τὰ πιομηθεύονταν ἀπὸ τὰ λοιπὰ Γανόχωρα, ἰδίως ἀπὸ τὴ Χώρα καὶ τὴν Κιρασιά. Ἡ τελευταία ἦταν μεσόγειος, μεταξὺ Χώρας καὶ Μυριοφύτου.

Τὸ σαόξω γίνονταν μέσα σὲ μιὰ ἐβδομάδα συνήθως. Κατὰ τὴ διάρκειαν δὲ αὐτοῦ οἱ Αὐδημιῶτες, γνωστοὶ σ' ὅλη τὴ Θράκη καὶ τὴ Βουλγαρίαν μὲ τὴν ὀνομασίαν **Γιαλιτζήδες**, φιλοξενοῦνταν ἀπὸ τοὺς Τούρκους μπέηδες τοῦ καίμπου, οἱ ὁποῖοι διέθεταν καὶ **μουσαφιρ ὀντά**, δηλ. ἰδιαιτέρον διαμέρισμα γι' αὐτοὺς. Μέχρι δὲ τοῦ 1912 οἱ Αὐδημιῶτες ἦταν κατενθουσιασμένοι ἀπὸ τὴν ὑποδοχὴ αὐτῆς τῶν Τούρκων. Τοὺς προσέφερναν περιφημοὺς **τσουρβίδες** καὶ πιλῖφια ὡς καὶ γλυκίσματα **γιασιά**, **γμοιζλεμέδες** καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα βέβαια δὲν μπορούσαν νὰ ἔχουν στὰ σπιτία τους, γιὰτὶ σαόξω δὲν πῆγαιναν οἱ νοικοκυραῖοι, ἀλλὰ οἱ πτωχότεροι. Δὲν εἶναι δὲ γνωστὸν ἂν καὶ ἡ θρυλούμενη αὐτὴ φιλοξενία τῶν Τούρκων ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ Αὐδημιῶτες μὲ τίς διηγήσεις τῶν ἐντυπώσεων τῶν ἀπὸ τὸ σαόξω, παρίσταναν αὐτὸ σάν κατὰ τὸ ἔξοχον καὶ τὸ ὑπέροχον καὶ ἔκαμνον αὐτὸ ἐλκυστικόν, προπᾶντων στὴν παιδικὴ ἡλικία, ὥστε ἐμεῖς παιδιὰ ὄντας, μέσα στὰ παιχνίδια μᾶς εἴχαμε καὶ τὸ σαόξω καὶ προσπαθοῦσαμε νὰ ἀναπαράστησουμε αὐτὴ τὴ ζωὴ τῶν χωριανῶν μας. Τόσο ἡ ἐπιθυμία μου γιὰ τὸ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΔΟΗΝΕΝ

σαόξω μεγάλωνε, ώστε μιὰ φορά, ἐνῶ πήγαινα στὴ Ρεδαιστό, παρεξέκλινα λίγο βορειότερα γιὰ νὰ δοκιμάσω τὸ σαόξω. Δὲν βοῆκα ὁμως τίποτα ἀπ' ὅσα διηγοῦνταν οἱ χωριανοί μας, οὔτε γιασιά, οὔτε μουσάφιρ ὄντιά. Ἦσως λόγῳ τοῦ πολέμου—γιατί ἡ ἀπόπειρα αὐτὴ ἔγινε κατὰ τὸ 1916 ἢ 17—ἴσως γιατί ἐγὼ καὶ ὁ συνοδός μου εἴμασταν ἀπειροὶ τῆς τέχνης τοῦ σαόξω, ἴσως γιὰ λόγους ποὺ δὲν ξέρω, ἀλλὰ ἡ πραγματικότητα εἶνε ποὺ τσακισμένοι ἀπὸ κούραση, πεινασμένοι καὶ τρισάθλιοι γυρίσαμε σι' Αὐδῆ—μι ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἐβδομάδα περιπλάνηση στὸν Θρακικὸ κάμπο. ¹⁾

Ἐπίσης στὰ δάση τοῦ Αὐδημιοῦ ἀφθονοῦσαν τὰ **ξημλάκια**, τὰ **βατόμαρα** καὶ τὰ **γαλίδια**. Τὰ ξημλάκια ἦταν κόκκινα καὶ στρογγυλά. Τὸ ἐσωτερικὸ τους ἦταν κίτρινο καὶ λιπαρὸ καὶ εἶχαν δύο, τρία καὶ τέσσερα κουκούτσια. Τὸ ἐσωτερικὸ αὐτῶν τὸ χρησιμοποιοῦσαν τὰ κορίτσια γιὰ νὰ μαλακώνουν τὴ μαστίχα ποὺ συνήθιζαν νὰ μασσοῦν. Ὅταν δὲν εἶχαν ξημλάκι ἔβαζαν λίγο κερί καὶ ὅταν δὲν ἔβαζαν τίποτε σὴν ἔλεγαν **ἀκράτι(η)**. Μὲ τὴ λέξη **ἀκράτι** ὕστερα ἐννοοῦσαν καὶ αὐτὴ τὴ μαστίχα.

Μαστίχα κατὰ τὸ πλεῖστον μασοῦσαν μόνον τὰ κορίτσια καὶ ἔκαμναν καὶ φούσκες τῆς ὁποῖας κατόρθωναν νὰ τῆς δένουν, στρέφοντας μὲ τὴ γλῶσσα τους καταλήλως τὴ μαστίχα καὶ νὰ τῆς διατηροῦν γιὰ λίγο καὶ νὰ τῆς σπάνουν στὸ μέτωπο τῶν μικροτέρων παιδιῶν, πιέζοντας αὐτὲς μὲ τὸ χέρι τους. Δημιουργοῦνταν ἔτσι ἱκανὸς χρόνος ἀνάλογος μὲ τὸ μέγεθος τῆς φούσκας, καὶ ἡ ἐκπληξὴ τῶν παιδιῶν ἀπὸ τὸ ἀπρόσμενον ἀντικείμενο διασκεδάσεως. Ἀλλὰ μαστίχα μασοῦσαν καὶ τ' ἀγόρια. Καὶ γιὰ νὰ τὰ ἀποτρέψουν ἀπὸ τὴν ἀσχολία αὐτὴ οἱ μεγαλειέτεροί των, ἔλεγαν ὅτι «**ὁποιος μασάει μαστίχα δὲν βγάζει πιὰ μουστάκια**». Ἦθελαν ἐμμέσως νὰ ποῦν ὅτι ἡ ἀθώα καὶ ἀπλὴ αὐτὴ ἀργοσχολία ταιριάζει μόνον στίς γυναῖκες, μὲ τὸν καιρὸ ὁμως κατήντησε νὰ πιστεύεται ὅχι μόνον ἀπὸ τὰ παιδιά ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς μεγάλους, ὅτι ἡ μαστίχα συντελεῖ εἰς τὸ νὰ στερεῇ τὰ μουστάκια ἀπὸ τοὺς ἄντρες καὶ νὰ τοὺς καθιστᾷ **σπανούς**.

Τὰ **βατόμαρα** ἦταν τὰ γνωστὰ **βατόμουρα** μὲ μόνη τὴ διαφορὰ ποὺ τὸ **μου** ἔγινε **μα**.

Τὰ **γαλίδια** ἦταν ὁ καρπὸς τῶν ἀγριοτριανταφυλλῶν. Τὸ Αὐδημι εἶχε πολλὰς ἀγριοτριανταφυλλίδες ποὺ εἶχαν πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγκάθια. Τὰ τριαντάφυλλά τους ἄφθονα ἀλλὰ ὀλιγόφυλλα, 3—4

1) Τῆς λεπτομέρεις αὐτῆς ὡς καὶ ἕνα ἄλλο ταξίδι μου ἀπὸ τὸ Αὐδημι στὴν Κωνσταντινούπολη, διὰ ξηρᾶς, θὰ τῆς ἀναφέρουμε στὸ βιβλίον ποὺ πρόκειται νὰ ἐκδώσω προσεχῶς μὲ τὸν τίτλον : «Θρακικὲς Πεξοπορίες».

φύλλα, ἄσπρα καὶ κοκκινωπά, σύντομα ἔπεφταν στὸ χῶμα καὶ οἱ κλάδοι γυμνώνονταν. Καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρο τὴν ἐποχὴ τοῦ τρύγου, ἔβλεπε κανεὶς νὰ κοκκινίζουν οἱ πλαγιὲς τῶν βουνῶν ἀπὸ τὰ γαλίδια. Ἦταν τὸ κάτω μέρος τὸ ἁμέσως μετὰ τὰ φύλλα, ἦτοι ὁ καρπὸς τῶν ἀγριοτριανταφυλλῶν, ποὺ ἔμεινε στοὺς κλάδους, γιατί οἱ Αὐδημιῶτες δὲν ἔκοβαν τὰ ἀγριοτριαντάφυλλα. Τὰ γαλίδια ὁμως μολονότι τὸ ἐσωτερικὸ τους ἦταν χνουδωτὸ, μαζεῦονταν, ἀπὸ τὰ παιδιά ἰδίως, καὶ τρώγονταν ἕνα μέρος τους, ποὺ ἦταν εὐγεστο, ὑπόζυνο καὶ κιτρινωπό.

Οἱ **ὀβριγιές** καὶ οἱ **ξ(υ)νίδρες** ἦταν χόρτα ποὺ ἔβγαίνουν κατὰ τὴ Μεγάλῃ Σαρακοστή. Καὶ οἱ μὲν ὀβριγιές ἦταν περιζήτητη σαρακοστινὴ τροφή ποὺ τρώγονταν μόνον μὲ ἄλας ἢ καὶ μὲ ἐλιές. Πολλὰς φτωχὰς γυναικούλες ποὺ πήγαιναν σι' ἀμπέλια γιὰ νὰ δουλέψουν καὶ ἄνδρες γιὰ νὰ φέρουν ξύλα ἢ νὰ κάμνουν ὅ, τι δὴποτε ἄλλο, τὴν ἐποχὴ αὐτὴ μάζευαν καὶ μερικὰ δεμάτια ὀβριγιές καὶ τὰ πωλοῦσαν συνήθως ἕνα **μεταλλίκι** (δέκα παράδες) τὸ δεμάτι.

Τὸ δεμάτι αὐτὸ ἦταν τόσο ὅσο μπορούσε νὰ περικλείσῃ μιὰ ἀνδρική παλάμη (μιὰ **χειροβολιά**). Μερικοὶ στὸ Αὐδημι ἤθελαν νὰ ἐτυμολογήσουν τὴ λέξη **ὀβριές** ἢ **ὀβριγιές** ἀπὸ τὴν αἴρα. Ἦθελαν νὰ ποῦν πὼς εἶναι τὸ πρῶτο χόρτο ποὺ βγαίνει μὲ τὸ πρῶτο φύσημα τῆς αἴρας. Ἦσως. Οἱ ὀβριγιές ἦταν χόρτο ποὺ ὑψώνονταν, χωρὶς φύλλα. Στὴν κορυφὴ τους εἶχαν ὀρθοστάτην σιταριοῦ καὶ ἡ φούντα αὐτὴ ἔγερνε πρὸς τὸ ἔδαφος. Τὸ ὕψος τους ἀνέρχονταν ἕως 30 ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου. Οἱ Αὐδημιῶτες ὅταν τῆς πρωτοέβλεπαν κάθε χρόνον ἐνθουσιάζονταν, ὡς σημεῖο τοῦ ἐρχομοῦ τῆς ἀνοιξῆς, ἔλεγαν : «**Καὶ τὴ χρὸν**» δηλαδὴ καὶ τὸν ἐρχόμενο χρόνο νὰ εἴμαστε γεροὶ καὶ νὰ φῶμε ὀβριγιές, καὶ ἔτρωγαν τὴν πρώτη ὀβριὰ βάζοντας τὸ δεξὶ τους χέρι ἀπὸ τὸ πίσω μέρος τοῦ κεφαλιοῦ τους στὸ ἀριστερὸ αὐτὶ τους καὶ μὲ τὸ στόμα τους προσπαθοῦσαν νὰ ἀρπάξουν τὴν κορυφὴ τῆς ὀβριᾶς.

Οἱ **ξ(υ)νίδρες** ἦταν χόρτα, φύλλα κάπως πλατεῖα, ποὺ τὰ ἔτρωγαν τὰ παιδιά ποὺ πήγαιναν καὶ τὰ μάζευαν σὲ κοντινὰ μέρη τῆς ἐξοχῆς τοῦ Αὐδημιοῦ. Τὸ περισσότερο ὁμως συνήθιζαν νὰ τὰ τρώγουν στὴν ἐκκλησίᾳ τὰ βράδνα ποὺ πήγαιναν στὰ **παρακάτια** (νυμφία) γιὰ νὰ μὴ νυστάζουν.

Παρακάτια ἔλεγαν τὰ νυμφία στὸ Αὐδημι καὶ τοὺς Χαιρετισμοὺς τοὺς ἔλεγαν **Εὐχές** ἢ **εὐκές**.

Ἐπίσης σι' Αὐδημι ἀφθονοῦσαν οἱ **κότσιπες** τῶν ὁποίων τὸ ἄνθος λέγονταν **κάτσικανα** καὶ τρώγονταν καὶ ἀπὸ τὰ παιδιά ἀλλὰ τὸ περισσότερο ἀπὸ τῆς κατσίκας, γιὰ τῆς ὁποῖας στὸ Αὐδημι ἦταν καθιερωμένη ἡ λέξη **γίδα**, **γίδες** καὶ **τὰ γίδια**. Τὸ τελευταῖο ὁμως **τὰ γίδια** ἐσήμαινε καὶ τὸ κοπάδι τοῦ χωριοῦ. Τὸ Αὐδημι εἶχε ἕως δυὸ χιλιάδες γιδοπρόβατα, γίδια τὰ περισσότερα, καὶ ἐμίσθωνε τσομπάνηδες ἢ κοινότητα. Ἐπίσης ἢ

κοινότητα ἐφρόντιζε νὰ προμηθευθῇ καὶ ἀρσενικά, **τραγιά**, «**γιά νὰ π'δῆξνα τὰ γίδια**» καὶ ἓνα **κόισ(ι)** (κρίο) γιὰ τὰ πρόβατα. Ἄλλη τροφή γιὰ τὰ γίδια ἦταν καὶ οἱ **λ(υ)γίδες** πού εὐδοκίμοῦσαν τὸ περισσότερο στοὺς ἀρμακάδες. Καὶ τὸ **μπουμπούκ(ι)** δηλ. οἱ τρυφεροὶ κλώνοι τῶν γαύρων μαζί μὲ τὰ μικρά τους φύλλα πού μόλις ἄρχιζαν ν' ἀνοίγουν κατὰ Μάρτιο καὶ Ἀπρίλιο ἦσαν ἀξιόλογη ἀνοιξιὰτικη τροφή τῶν γιδοπροβάτων.

Ὅλα τὰ προαναφερθέντα ἀποτελοῦσαν τὴν θεινὴ καὶ νωπὴ τροφή τῶν αἰγοπροβάτων, τὴν βοηθητικὴ ἢ τὴν ἔκτακτη, νὰ ποῦμε, γιὰ τὰ **γίδια** ὅλη μέρα ἔβοσκαν εἰς τὰ βουνὰ τοῦ Αὐδημίου. Ἡ χειμερινὴ τροφή τῶν αἰγοπροβάτων, ἡ καθιερωμένη ἀπὸ ὅλους τοὺς κατοίκους, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἦταν τὸ **κλαρί**. Ἦτοι οἱ κλάδοι τῆς **ροῦπας** (δρυὸς) οἱ ὅποιοι ξηραίνονταν κατὰ δεμάτια στὸν ἥλιο καὶ ἀποξηκεύονταν σὲ κατάλληλα μέρη τοῦ σπιτιοῦ, εὐάερα, πού λέγονταν καὶ **κρεβάτια**. Τὸ κλαρί (ρούπα) ἦταν πολυτιμότερο ὥς ξύλο ἀπὸ τὸ γαῦρο (μπουμπούκι) καὶ γι' αὐτὸ στ' Αὐδῆμι ὑπῆρχε καὶ ἡ παροιμία: «**Γαῦρα ροῦτες, οὐλα ἔνα;**», γιὰ κείνους πού δὲν ἤξεραν νὰ διακρίνουν καὶ νὰ ἐκτιμήσουν κατ' ἀξίαν τοὺς ἀνθρώπους.

Τὸ κλαρί τὸ κουβαλοῦσαν ἀπὸ τὰ βουνὰ οἱ ἀγωγιάτες, οἱ φτωχοί-τεροι, καὶ τὸ πωλοῦσαν εἰς ὅσους δὲν εἶχαν ζῶα γιὰ νὰ τὸ μεταφέρουν. Καθιερωμένη τιμὴ ἦταν **ἈΚΑΔΑΗΜΙΑ** **γομάρι** (φορτίο) τὸ γαῖδουρινὸ καὶ τρία γρόσια **τσουρούκ(ι)κα** μ' ἑλάνο. Τὸ **γαῖδουρινὸ** εἶχε δώδεκα δεμάτια, ἐνῶ τὸ **μ' ἑλάνο** εἴκοσι.

Ἐπειδὴ οἱ δρόμοι τοῦ Αὐδημίου πού συγκοινωνοῦσε αὐτὸ μὲ τὰ γειτονικά χωριά ἦταν ἀνηφορικοί, στενοί, πετρώδεις καὶ δύσβαστοι, οἱ Αὐδημιῶτες ἀντὶ ἄλλων μεταγωγικῶν ζώων προτιμοῦσαν τὰ μουλάρια. Ἐλάχιστοι ἦταν οἱ ἀγωγιάτες πού εἶχαν ἄλογα, καὶ πολλοὶ πάλι, γιὰ λόγους οἰκονομικοῦς, εἶχαν γαῖδουράκια. Τὰ μουλάρια τὰ ξεχώριζαν σὲ τρεῖς κατηγορίες: **Κατανάδες**, **μουζάδες** ἢ **μουζαδάκια**, καὶ **γρίβες**. **Κατανάδες** λέγανε τὸ μεγαλόσωμα, **μουζάδες** τὰ μικρόσωμα καὶ **γρίβες** ἢ **γριβίτσες** λέγανε τὰ λευκότερα. Ὑπῆρχε μάλιστα στ' Αὐδῆμι καὶ τὸ ἑξῆς δίστιχο:

Ἀρανάρα Μπαμπανάρα
τὴ γριβίτσα μ' θέλω.

Θὰ θυμοῦνται οἱ ἀναγνώστες μας ὅτι πέρνουν στίς τοπωνυμίες τοῦ Αὐδημίου ἀναφέραμε καὶ τῆς **Μταμπανάρας τὸ χαντάκ(ι)**. Εἰς ὕψος ἀρκετὸ διασχίζει τῆς **Μταμπανάρας** τὸ χαντάκι στενωπὸς δρόμος τὸν ὁποῖο οἱ μὲν Αὐδημιῶτες ὀνόμαζαν **Ντερβέν(ι)**, οἱ δὲ Τοῦρκοι καὶ οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τῶν γειτονικῶν χωριῶν ὀνόμαζαν **Τσελεπήγιολον** δηλ. δρόμος τὸν ὁποῖο μπορεῖ νὰ περάσῃ κανεὶς βαδίζοντας ἤσυχα καὶ προσεκτικὰ σὰν

νὰ εἶναι τσελεπῆς. Ἀπ' αὐτὸ τὸ δρόμο γκρεμίστηκε κάποτε ἓνας Αὐδημιῶτης ἀγωγιάτης τοῦ ὁποίου ὅμως τὸ ὄνομα ξεχάστηκε. Μόνο ἡ αἰτία τοῦ χαμοῦ του διασώθηκε: Τὸ μουλάρι του, ἢ γριβίτσα του δηλαδή, πού κατέβαινε φορτωμένη αὐτὸ τὸ δρόμο, γλύστρησε καὶ ὁ ἀγωγιάτης πρόφτασε νὰ πιᾶσῃ τὴν οὐρά της γιὰ νὰ τὴν συγκρατήσῃ. Ἀλλὰ δὲν μπόρεσε καὶ παρασύρθηκε ἀπὸ τὸ βάρος της καὶ ὁ ἴδιος στὸ βάραθρο καὶ σκοτώθηκε. Οἱ Αὐδημιῶτες πίστευαν ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο ἦταν στοιχειωμένο καὶ ὅσοι ἀγωγιάτες περνοῦσαν νύχτα ἀπὸ τὸ δρόμο αὐτόν, ἄκουαν τὸ παραπάνω δίστιχο νὰ τὸ ἐπαναλαμβάνῃ ὁ σκοτωμένος ζητώντας δηλ. ἀκατάπανστα ἀπὸ τὴν **Μπαμπανάρα** νὰ τοῦ ἀποδώσῃ τὴν ἀγαπημένη του γριβίτσα.

Στ' Αὐδῆμι τὸ περισσότερο ὁ κόσμος συναλλάσσονταν μὲ γρόσια καὶ παράδες **τσουρούκ(ι)κα**. Τὸ **τσουρούκικο** γρόσι εἶχε τρία **μεταλλίκα**, τὰ ὁποῖα ἔκαμναν σαράντα παράδες **τσουρούκισσες**. Ἡ λίρα ἢ Τουρκικὴ εἶχε 138 γρόσια **τσουρούκ(ι)κα**.¹⁾

Τὰ παλαιότερα χρόνια στ' Αὐδῆμι δὲν ἤξεραν ἄλλα γρόσια ἀπὸ τὰ **τσουρούκ(ι)κα**, λίγα χρόνια ὅμως πρὶν ἀπὸ τὸ τουρκικὸ σύνταγμα (1908) εἰσήχθησαν καὶ τὰ **γερά** γρόσια. Τρία **μεταλλίκα** ἔκαμναν **γερεῖς** μὲν παράδες τριάντα, **τσουρούκισσες** δὲ σαράντα.

Τὰ **γερά** γρόσια εἶχε τέσσαρα **μεταλλίκα** καὶ λέγονταν καὶ **ταινέζη**. Ἡ **Τουρκικὴ** εἶχε 138 γρόσια **γερά**.

Ἀλλὰ καὶ ξένα νομίσματα ἦταν γνωστὰ στ' Αὐδῆμι προπαντὸς τὰ **Ναπολεόνια** τὰ ὁποῖα τὰ ἔλεγαν τὸ περισσότερο **πόλια**. Συνήθως τὰ πόλια εἶχαν 120 γρόσια **τσουρούκ(ι)κα** τὸ ἓνα. **Ναπολεόνια** ἢ **πόλια** ὅμως ἔλεγαν καὶ ὅλα τὰ νομίσματα πού ἀντιστοιχοῦσαν μὲ εἴκοσι φράγκα. Π. χ. τὰ βουλγαρικά τὰ εἴκοσι **λέφια** τὰ ἔλεγαν καὶ κεῖνα **πόλια**. Μόνο τὶς κριμίντσες ἤξεραν νὰ διακρίνουν, οἱ ὁποῖες ἦταν πολὺ γνωστὲς στ' Αὐδῆμι, προπαντὸς τὰ παλαιότερα χρόνια πού συνηθίζονταν νὰ δίνουν οἱ γαμπροὶ στίς ἀρραβωνιαστικές τους ὡς σημάδι τῆς ἀρραβώνων των **ντούμπλες**, πού ἢ κάθε μιὰ ἰσοδυναμοῦσε μὲ τέσσαρες κριμίντσες. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ντούμπλα ἦταν βαρύτερο δῶρο καὶ προσφέρουνταν μόνον ἀπὸ τοὺς ἀριστοκράτες Αὐδημιῶτες. Οἱ φτωχότεροι ἔδιναν φλονριά, **εἰκοσάρκα**, **σαραντάρκα**, **ρουμπιέδες**, **χα' ἑρβέδες** καὶ ἄλλα ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ ἀξιολιγότερα ἦταν τὰ **βενέτικα** καὶ τὰ **Κωσταντινάτα**.

Κατὰ τὸν Ἀπρίλιο οἱ Αὐδημιῶτες ξεχώριζαν τὰ γίδια πού ἀρμέγουνταν ἀπὸ τὰ **στέρφ(ι)** (τὰ στείρα). Ἐνας τσομπάνης θὰ ἔπαιρνε ὅλα τὰ κατσίκα ἐκεῖνης τῆς χρονιᾶς, καθὼς καὶ τῆς προηγούμενης πού τὰ ἔλεγαν

1) Τὰ **τσουρούκ(ι)κα** τὰ ἔλεγαν καὶ **σάπγ(ι)α**.

βιτούλια και τὰ ἀρνιά τῆς χρονιάς ἐκείνης καὶ τῆς προηγούμενης ποὺ λέγονταν **τοκλιά**, καθὼς καὶ κάθε γίδα ἢ πρόβατο ποὺ γιὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο λόγο δὲν θὰ εἶχε γάλα τῇ χρονιά ἐκείνῃ καὶ τὰ πῆγαινε στὸ βουνὸ χωρὶς νὰ τὰ κατεβάξῃ καθόλου στὸ χωριό, μὰ ποὺ δὲν ἀρμεγούνταν. Μόνο τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου ἀνήμερα ἦταν καθιερωμένο νὰ τὰ κατεβάζουν στὸ χωριὸ γιὰ νὰ τὰ διοῦν οἱ κάτοχοί των καὶ νὰ τὰ κουρέψουν. Καὶ πάλι τὰ ἀνέβαζαν στὸ βουνὸ καὶ τὰ κατέβαζαν πιά τὸ φθινόπωρο ὁπότε τὰ ἔσμιγαν μὲ τὰ ἄλλα, δηλ. τὴν **ἀγέλ'(η)**. **Ἡ ἀγέλ(η)** καὶ τὰ **γίδια** στ' Αὐδῆμι ἐσήμαιναν τὸ αὐτὸ πράγμα.

Καταίκια καὶ ἀρνιά οἱ Αὐδημιῶτες κρατοῦσαν μόνο τὰ θηλυκά. Τὰ ἀρσενικά τὰ ἔσφαζαν κι' ἂν κανένας ἤθελε νὰ σφαῖξῃ καὶ κανένα θηλυκὸ ἐφρόντιζε νὰ τὸ ἀλλάξῃ μὲ ἄλλον ποὺ θὰ εἶχε ἀρσενικὸ καὶ θὰ ἤθελε τὸ θηλυκὸ γιὰ νὰ τὸ κρατήσῃ. Κι' ἔλεγαν τότε **«νὰ κάμουμε τράμπα»**. Ἀλλὰ ἡ ποσότητα αὐτῇ τοῦ κρέατος δὲν ἐπαρκοῦσε γιὰ ὅλο τὸ χρόνο καὶ οἱ χασίπηδες τοῦ χωριοῦ προμηθεύονταν καὶ ἄλλα ζῶα ἀπὸ τὸν κάμπο γιὰ σφίξιμο. Ἐνα εἶδος ζῶων ποὺ καταναλίσκονταν στ' Αὐδῆμι ἦταν τὰ **τσιπίσια**. Τὰ τσιπίσια ἦταν τραγιά μπουρντισμένα (εὐνουχισμένα), τὰ ὁποῖα θρέφονταν καὶ ἦταν πολὺ νόστιμα καὶ πωχεῖα.

Τὰ κουκούλια ἦταν τὸ κυριώτερο εἰσόδημα τῶν Αὐδημιῶτων ὕστερα ἀπὸ τὰ σταφύλια.

Τ' **Ἀη-Γιργιού** ἦταν καθιερωμένο ν' ἀνοίγεται ὁ σπόρος.

Τὸ Αὐδῆμι δὲν ἔκαμνε πολλὰ κουκούλια, ἀλλὰ ἡ ποιότητά τους ἦταν ἢ ἐκκεκτότερη. Ὑπῆρχε δὲ καὶ ἐργοστάσιο σποροποιίας στὸ Αὐδῆμι τῶν ἀδελφῶν **Χριστοδουλίδη**. Ἡ σποροποιία ὅμως εἶναι ξεχωριστὴ ἀπὸ τὴν ἐκτροφή τῶν μεταξοσκώληκων. Ἀμφότερες ὅμως ἐκτροφή καὶ σποροποιία, ἐνδιέφεραν ὁλόκληρο τὸ χωριό, γιατί ὁλόκληρο τὸ καλοκαίρι τὸ χωριὸ βρῖσκονταν σὲ διαρκὴ κίνηση καὶ ὄργασμό ἀπὸ τὰ τέλη Ἀπριλίου ὡς τὰ μέσα Ἰουνίου γιὰ τὴν ἐκτροφή καὶ ἀπὸ τὸν Ἰούνιο ὡς τὸν Ὀκτώβριο γιὰ τὴ σποροποιία.

Ἡ ἐκτροφή ἀρχιζε μὲ τὸ ἀνοιγμα τοῦ σπόρου, ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἢ καὶ λίγο ἀργότερα, ἂν δὲν εὐνοοῦσαν οἱ καιρικὲς συνθήκες.

Ἐπικρατοῦσε δὲ συνήθεια ὅταν ἀνοίγε ὁ σπόρος νὰ ἀνάβουν οἱ νοικοκυρὲς τὰ **λαμπρολάμπαδα** καὶ νὰ ἐπιτρέπουν νὰ σηκώνῃ τὸ πρῶτο φύλλο, τὸ ὁποῖο πλημύριζε μὲ τὸ μικροσκοπικὰ σκουληκάκι, ἐκεῖνος ὁ ἀνθρώπος τοῦ σπιτιοῦ ποὺ θὰ εἶχε φταρнисθῇ ἀνήμερα τὴν Πρωτοχρονιά. Ἄν καμμιά φορὰ συνέβαινε, πολὺ σπανίως, νὰ ἀνοίξῃ ὁ σπόρος πρὸ τοῦ Πάσχα, ὁπότε δὲν θὰ εἶχαν λαμπρολάμπαδα, ἀνάβαν αὐτὰ τῆς προηγούμενης χρονιάς. Ἐπίσης οἱ νοικοκυρὲς δὲν παρέλειπαν τὴ νύχτα τῆς πρωτοχρονιάς νὰ διοῦν τὸν οὐρανὸ κι' ἂν εἶχε πολλὰ ἄστρα ἦταν σημεῖο πὼς τῇ χρονιά ἐκείνῃ θὰ γίνονταν πολλὰ κουκούλια.

Ἀφοῦ θὰ ἀνοίγε ὁ σπόρος θὰ τὸν ἀπλώναν πάνω σὲ δίσκους ἢ πανέρια καὶ ἄλλα παρόμοια ἀντικείμενα. Ὑστερα ἀπὸ ὀχτὼ μέρες θὰ κομούνταν τὸν πρῶτο ὕπνο καὶ ὅταν θὰ ξυπνοῦσε, ὕστερα ἀπὸ δυὸ ἢ τρεῖς μέρες, ἀναλόγως τῆς ἀτμοσφαιρικῆς θερμοκρασίας, ἀπλώνονταν σὲ **κρεβάτι**. **Κρεβάτια** ἔλεγαν τὰ εἰδικὰ αὐτὰ σύνεργα πάνω στὰ ὁποῖα ἀπλώνονταν οἱ μεταξοσκώληκες. Στὰ πρῶτα χρόνια τὰ κρεβάτια τὰ κατασκεύαζαν ἀπὸ **καπρούλια**—μόνο τὰ πλαίσια—καὶ τὴν ἐπιφάνεια τὴν ἔπλεκαν καφασωτὴ μὲ τίς φλοῦδες τῶν καπρουλιῶν, δηλ. τίς **φιλιουργιές**. Πάνω δὲ στὸ καφασωτὸ αὐτὸ κρεβάτι ἀπλώναν ψάθες ἢ **μποῦρδες** καὶ πάνω σ' αὐτὲς ἀπλώναν τοὺς μεταξοσκώληκες. Ἀλλὰ τὰ τελευταῖα χρόνια τελειοποιήθηκαν αὐτὰ τὰ **σύνεργα**: Τὰ κρεβάτια δὲν ἦταν πιά αὐτοσχέδια ἀλλὰ **δογραματζίδικα**. Τὰ κατασκεύαζαν οἱ ξυλουργοὶ ἢ ἐπιπλοποιοὶ ποὺ τοὺς ἔλεγαν **μαραγκοὺς ἢ νιογραματζίηδες** ἀπὸ **λάτες**, τὰ πλαίσια, ἢ **κατρόνια**, καὶ τὴν ἐπιφάνεια, ἀντὶ μὲ φιλιουργιές, τὴν ἔπλεαν μὲ σύρμα ἢ καρφώσανε κατὰ μῆκος λάτες λεπτότερες. Ἀντὶ δὲ μποῦρδες καὶ ψάθες, ἀπλώνανε εἰδικὰ χαρτιά ποὺ εἶχαν ἔκταση κάπου ἕνα τετραγωνικὸ μέτρο, ἦταν στερεὰ καὶ γυαλιστερά καὶ τὰ ὠνόμαζαν **μεταξόκολλες**.

Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐπαρκοῦσε ὁ χώρος τῶν σπιτιῶν γιὰ τοὺς μεταξοσκώληκες, χρησιμοποιοῦσαν τίς **γα' ἰδοῦρες**, εἰδικὰ στηρίγματα, πάνω στὰ ὁποῖα **τοποθετοῦσαν** τὰ κρεβάτια.

Ἡ **γα' ἰδοῦρα** ἦταν ἡ **κατρίτσα**, οἱ ὁποῖες εἶχαν ἐπάνω τρία ἢ τέσσερα κρεβάτια, λέγονταν ἕνας **στατός**. Τὰ τελευταῖα χρόνια μερικοὶ κατήγγησαν τίς **γα' ἰδοῦρες** καὶ ἐπενόησαν τοὺς **κρεμαστοὺς στατούς**. Δηλαδή ἔβαζαν στὴν ὀροφὴ βίδες καὶ μὲ σύρματα ἢ σχοινιά ἔδεσαν καὶ κρεμοῦσαν τὰ κρεβάτια τὰ ὁποῖα ἦταν αἰωρούμενα.

Τοὺς μεταξοσκώληκες κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐκτροφῆς τοὺς ἔλεγαν **μετάξι**. Π. χ. **«Τὶ κάμν' τὸ μετάξ' σας, ξύπνησε τριτάκι;»**

Τριτάκι(ι) ἦταν ὁ τρίτος ὕπνος. Τὸν πρῶτο ὕπνο τὸν ἔλεγαν συνήθως **πρωτοπούλι(ι)**. Τὸν δευτέρου **δευτεροπούλι(ι)**. Τὸν δὲ τέταρτο τὸν ἔλεγαν **κοπέλλα**.

Ἀπὸ τότε ποὺ θὰ ξυπνοῦσε **κοπέλλα** ἔως ὅτου χουσώσῃ, **ξῶσ'** καθὼς ἔλεγαν, γίνεῃ δηλαδὴ κατάλληλο ν' ἀνεβῇ στὸ κλαρί καὶ νὰ πλέξῃ τὸ κουκούλι, διάστημα 8—10 ἡμερῶν, ἦταν ἡ πιὸ δύσκολη περίοδος καὶ ἀπαιτοῦσε κόπους καὶ φροντίδες ὅσες δὲν ἤθελε σ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς ἐκτροφῆς. Γι' αὐτὸ στ' Αὐδῆμι τὸ διάστημα αὐτὸ τῶν 8—10 ἡμερῶν ἔλεγαν ὅτι ἔχουν **πιπεργιά**.

Στὴν ἀρχὴ ἔρριχναν τὰ φύλλα ψιλολιανισμένα. Ὑστερα, ἂν θὰ ξυπνοῦσε **δευτεροπούλι(ι)**, ἔρριχναν τὰ φύλλα λιανισμένα καὶ πάλι, ἀλλὰ κάπως χονδροκομμένα. Ὑστερα ἀπὸ τὸν τρίτο ὕπνο τὰ ἔρριχναν πιά βλαστιστοὺς, τὴ μιὰ φορὰ καθετὼς καὶ τὴν ἄλλη ὀριζοντίως. Καὶ ἀφοῦ θὰ ξυ-

πνοῦσε **κοπέλλα**, τότε μπορούσαν νὰ ρίχνουν καὶ βέργες ὁλόκληρες, ἐννοεῖται ὅταν αὐτὲς δὲ θάταν πολὺ μεγάλες. "Υστερα ἀπὸ κάθε ὕπνο μετέφεραν τὸ μετάξι εἰς ἄλλα κρεβάτια, καὶ πετοῦσαν τὰ ἀπορρίματα τῶν σκουληκιῶν μαζί με τὰ φύλλα τὰ ὁποῖα δὲν μπορούσαν νὰ φάν τὰ σκουλήκια καὶ τὰ ὁποῖα ξηραίνονταν πάνω στὰ κρεβάτια. Τὰ ἀπομεινάρια αὐτὰ τὰ ἔλεγαν **ἀφσὰ** ἢ **ἀφσὲς** καὶ χρησίμευε καὶ ὡς τροφή τῶν ζώων. "Όταν μεγάλωνε τὸ μετάξι καὶ οἱ νοικοκυρὲς ἔπαιναν πιά νὰ λιανίζουν τὰ φύλλα καὶ τὰ ἔρριχναν εἰς βλαστοὺς στὰ κρεβάτια, ἔλεγαν: «**Τώρα ταΐζουμε βιάστ**».

Τὸ **κλάρωμα** γίνονταν βαθμηδόν. "Όταν θὰ καταλάβαινε ἡ νοικοκυρά ὅτι χρῆσθε τὸ μετάξι, θὰ **σταύρωνε** πρῶτα. Δηλ. θὰ ἔβαζε κλαριά ἀραιὰ καὶ θὰ στήριζε σχῆμα σταυροῦ πάνω στο κρεβάτι· ἐὰν βέβαια τὸ **μετάξι** ἦταν ὠριμο, ἀμέσως τὰ σκουλήκια θὰ γέμιζαν τὰ κλαριά καὶ θὰ ἄρχιζαν νὰ πλέκουν τὰ κουκούλια, ὁπότε ἡ νοικοκυρά θὰ ἔβαζε ἀμέσως καὶ ἄλλα κλαριά. "Αν ὅμως ἦταν διστακτικὸ καὶ δὲν ἀνέβαιναν πρόθυμα τὰ σκουλήκια, τότε ἀργοποροῦσε τὸ **κλάρωμα**.

Μολονότι στ' Αὐδῆμι **κλαρί** λέγανε μόνο τὶς **ροῦπες** ἥτοι τὴ δροὺ τὸ **κλάρωμα** τοῦ **μεταξιοῦ** δὲν γίνονταν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ κλάδους ρούπας· χρησιμοποιοῦσαν τὸ περισσότερο αὐτοὺς τοὺς κλάδους ὅσοι εἶχαν πολλὰ γιδοπορόβια γιὰ νὰ τοὺς μεταχειριστοῦν ὡς τροφὴ τῶν ζώων των. Ὑπῆρχε δὲ ἡ προτίμησις τοῦ **πικροῦ** ἀνέμινε με περισσότερη προθυμία στὸ **σπάρτο** καὶ ἰδιαίτερα στὸν **πίκρο**. Γι' αὐτὸ στὸ κλάρωμα χρησιμοποιοῦνταν πολὺ τὸ σπάρτο. Ἡ πρόληψη αὕτη ὅτι στὸ σπάρτο πηγαίνει καλύτερα τὸ σκουλήκι, ἔχουμε τὴ γνώμη ὅτι δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸ γεγονός· πού εἰς τὸ σπάρτο φαίνονται ὅλα τὰ κουκούλια, ἐνῶ στὸ κλαρί κρύβονται ἀπὸ τὰ φύλλα καὶ δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωση ὅτι δὲν ἔχει πολλά.

Ἐπειδὴ τὰ σκουλήκια καὶ τὰ κουκούλια τὰ ἔτρωγαν τὰ ποντίκια, γιὰ νὰ τὰ προφυλάξουν οἱ νοικοκυρὲς, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα τὰ γνωστὰ μέσα γιὰ τὴν καταπολέμηση αὐτῶν τῶν τρωκτικῶν, ἔβαζαν στὶς βάσεις τῶν στατῶν **σπαράγγια**, ἀγαθὰ χόρτα, τὰ ὁποῖα ἐμπόδιζαν, ὡς ἓνα βαθμὸ τὴ διέλευση τῶν ποντικῶν.

Ἐνῶ τὸ **κλάρωμα** γίνονταν βαθμηδόν, τὸ **ξεκλάρωμα** ἔπρεπε νὰ γίνῃ σὲ μιὰ μέρα. Τὸ κανονικὸ ἦταν τὸ ξεκλάρωμα νὰ γίνεται δώδεκα μέρες μετὰ τὸ κλάρωμα. Ἐπειδὴ ὅμως ἐὰν τὸ ξεκλάρωμα γίνονταν ἐνωρίτερα τὰ κουκούλια θὰ ἦταν βαρύτερα καὶ ἐπομένως θὰ ἔζημιωνε ὁ ἔμπορος, καὶ ἐὰν πάλι γίνονταν ἀργότερα θὰ ἔζημιωνε ὁ παραγωγός, γιατί θὰ ἦταν ἑαργότερα, δὲν μπορούσε ὁ παραγωγὸς νὰ **ξεκλαρώσῃ** χωρὶς νὰ δώκῃ ἐντολὴ ὁ ἔμπορος. Ὁ δὲ ἔμπορος ἔδινε ἐντολὴ ἀνάλογα με τὶς ἀνάγκες τοῦ ἐργοστασίου του. "Αν π. χ. εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ κουκούλια γιὰ νὰ δουλεύῃ τὸ προσωπικὸ του, ἔδινε ἐντολὴ νὰ **ξεκλαρώσουν** καὶ μιὰ μέρα ἐνωρίτερα. "Αν πάλι εἶχε πολλὰ κουκούλια, καθυ-

στεροῦσε τὸ ξεκλάρωμα ἐνὸς παραγωγοῦ δυὸ καὶ τρεῖς μέρες. Γι' αὐτὸ οἱ ἀντεγκλήσεις καὶ τὰ μαλώματα μέσα στοὺς δρόμους τὶς μέρες τοῦ ξεκλαρώματος δὲν ἔλειπιν. Κι' ὕστερα οἱ χωριανοί, παμπόνηροι, ἔλεγαν πὼς κλάρωσαν καὶ δυὸ μέρες ἀρχίτερα ἀπ' ὅτι πραγματικὰ κλάρωσαν. Κι' ἔτσι ὁ ἔμπορος ἀμνόμενος ἐπέτυχε ἀργότερα ὥστε οἱ δώδεκα μέρες, πού ἦταν τὸ κανονικὸ νὰ ξεκλαρώουν, νὰ γίνουν δεκαπέντε, δεκαοχτὼ καὶ εἰκοσι. Ἀλλὰ στὶς συζητήσεις καὶ στὶς ἀντεγκλήσεις αὐτὲς συνήθως ἔδινε διέξοδο ὁ μουφετῆς.

Ἡ ἔδρα τοῦ **Μουφετῆ** ἦταν στὸ Μυριόφυτο. Ἐρχότανε δὲ στ' Αὐδῆμι ὅταν τὰ **μετάξια** θὰ κοιμοῦνταν τοὺς μεγάλους ὕπνους, δηλ. τὸν τρίτο καὶ τὸν τέταρτο καὶ κατὰ τὸ κλάρωμα, ὁπότε θὰ μπορούσε νὰ πῇ καὶ πότε θὰ ξεκλαρώσῃ.

Τὸ καθἑαυτοῦ ἔργο τοῦ **Μουφετῆ** ἦταν νὰ ἐκδώσῃ ἀπόφαση «**ραπόρτ**» ἂν τὰ κουκούλια εἶναι κατάλληλα γιὰ σποροποιία. Ἡ ἀρρώστεια τῶν σκουληκιῶν πού ἦταν γνωστὴ στ' Αὐδῆμι καὶ γιὰ τὴν ὁποία ὁ Μουφετῆς στεροῦσε τὸ **ραπόρτ** στὸν παραγωγὸ ἦταν ἡ **φλασερί**.

Ἀκόμα ἦταν γνωστὴ καὶ ἡ λέξη **ρεφουζέ** πού ἔγραφε ὁ **Μουφετῆς** πάνω στὸ δελτίο παρακολοθησέως ὅταν τὸ μετάξι ἦταν ἄρρωστο. Καὶ τὸ δελτίο αὐτὸ οἱ Αὐδημιῶτες ποὺ ἔλεγαν **ραπόρτ** ἢ **λαπόρτ**.

Ἐνῶ τὸ ξεκλάρωμα, καθὼς γράψαμε, ἔπρεπε νὰ γίνῃ σὲ μιὰ μέρα, ὅσα δὴποτε κι' ἂν ἦταν τὰ κουκούλια, γι' αὐτὸ πηγαιναν καὶ βοηθοῦσαν οἱ γειτόνισσες καὶ οἱ συγγενεῖς σ' ἓνα σπίτι πού θὰ ξεκλάρωνε. Μόλις δὲ μιὰ γειτόνισσα θὰ πήγαινε σ' ἓνα σπίτι γιὰ νὰ **ξεκλαρώσῃ**, θὰ ἔλεγε ἀπαραιτήτως τὴν εὐχή: **Χίλια μόδια καὶ τὰ σπουρούκια χώργια**. Περίεργη αὕτη ἡ εὐχή, γιατί στ' Αὐδῆμι τὸ **μόδι** ὄχι μόνο δὲν ἦταν ἐν χρήσει ὡς μέτρο, ἀλλὰ οὔτε κἂν γνωστὸ ἦταν ὡς μέτρο. Ἡ λέξη **μόδι** ἦταν γνωστὴ ἀλλὰ οἱ περισσότεροι δὲν ἔξερχε τι σημαίνει. Τὰ δὲ κουκούλια, δὲν ἔξερχε ἂν ποτὲ στ' Αὐδῆμι ἢ σ' ἄλλο μέρος πωλήθηκαν μετὰ τὸ **μόδι**.

Οἱ γυναῖκες πού μαζεύονταν γιὰ νὰ ξεκλαρώσουν ἦταν ἀπλῶς φιλοξενούμενες τῆς νοικοκυρᾶς, ἔτρωγαν τὸ μεσημέρι στὸ σπίτι ἐκεῖνο καὶ προσφέρουνταν καὶ γλυκίσματα σ' αὐτές, ὡς π. χ. **χαλβάδες**, **μπελτέδες** κ. ἄ. χωρὶς νὰ παίρνουν καμμιὰ χρηματικὴ ἀμοιβή.

Ἡ ἐργασία τοῦ **ξεκλαρώματος** ἦταν νὰ βγάλουν τὰ κουκούλια ἀπὸ τὰ κλαριά καὶ νὰ μαζέψουν, νὰ περιτυλίξουν μάλιστα τὶς **κάννες**, δηλαδή τὸ μετάξι πού ἦταν ὁλόγουρα στὸ κουκούλι, τὸ ὁποῖο ἐπεξεργάζονταν ὕστερα ἡ νοικοκυρά καὶ τὸ χρησιμοποιοῦσε γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ σπιτιοῦ της, τὸ περισσότερο δὲ νὰ κίμῃ κίλτσες τὶς ὁποῖες δνόμαζαν **κουκλένιες**.

Τὴν πιλητέρεη ἐποχὴ, πού δὲν ἦταν ὀργανωμένο τὸ ἐμπόριο τῶν κουκουλιῶν, τὰ λίγα κουκούλια πού ἔκαμναν στ' Αὐδῆμι τὰ χρησιμοποιοῦσαν ὅλα γιὰ τὴν οἰκιακὴ τους χρῆση. Ἐπλεον φανέλλες, κίλτσες καὶ

Αὐδημίου

ἄλλα εἰς τὰ ὁποῖα ἀνακάτωναν καὶ μαλλί. Περιοῦσαν δὲ τὰ κουκούλια ἀπὸ τὸ **μάγκανο**, ἐργαλεῖο τὸ ὁποῖο ἐμεῖς δὲν γνωρίσαμε, καὶ βγάζανε τὴν ἐκλεκτὴν ποιότητα τοῦ μεταξιοῦ, μὲ τὴν ὁποία ὕφαιναν τὰ περίφημα **σκέπια**. Τὰ **σκέπια** ἦταν τεμάχια ὑφάσματος, μὲ τὰ ὁποῖα ἔκαμναν **τσατάλες** (εἶδους ἐσωβράκιου), **μαχραμάδες**, (προσόψια), **βρακοζῶνες** καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ὅμως τὸ περισσότερον τὰ εἶχαν γιὰ ἐπίδειξη στὶς γιορτὲς καὶ στοὺς γάμους, τὰ ἔδινε ἡ μάνα στὴν κόρη γιὰ προῖκα κλπ. χωρὶς νὰ τολμοῦν νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν ποτὲ γιὰτὶ εἶχαν τὴν ἀντίληψιν ὅτι τὰ μεταξωτὰ δὲν πλένονται.

Χάρις στὴν ἐκτροφή τῶν μεταξοσκωλήκων περιεσώθη στ' Αὐδῆμι καὶ ἡ λέξις **σέμπρα** ἡ ὁποία συναντοῦσε μόνον ὡς ἐπίρρημα καὶ μόνο στὴν περίπτωσιν τῆς ἐκτροφῆς μεταξοσκωλήκων. Π. χ. «**Φέτο ἔβανα σέμπρα**» ἢ «**Εἶμαι σέμπρα μὲ τὸ Γιώρη**». Ἐσήμαινε ὅτι ἔβαλε συντροφικὰ μετάξιν. Καὶ ὁ μὲν ἕνας σύντροφος ἔβαζε τὰ φύλλα, ὁ δὲ ἄλλος τὸ σπῖτι καὶ τὸν κόπο.

ΕΥΣΤΡ. ΖΗΣΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ